

NAPI KÖZLÖNY

A MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK

Debreczenben, 1882. Augusztus 20-tól 27-ig tartott

XXII. NAGYGYÜLÉSÉRŐL.

SZERKESZTIK:

Dr. HOCHHALT KÁROLY, Dr. VARGA GEIZA, Dr. ZELIZY DÁNIEL,
TITKÁROK.

Elnöki beszéd

*a magyar orvosok és természetvizsgálók XXII-dik
— Debreczenben tartott — vándorgyűlésének bezáró
közülésén.*

Mondotta Révész Bálint püspök.

Mélyen tisztelt nagygyűlés, minden
rendű s rangu közönség!

Midőn én, — kit az egyház szolgálatában
szinte 40 éven át teljesített működésem teréről,
tudós társulatuk diszes sorába éltem alkonyán fel-
venni, sőt épen az elnöki tiszt vitelével megtisztelni
kegyeskedtek — midőn mondom én Önökkel mint
nagy részben először látottakkal néhány nappal
ezelőtt a megnyitó gyűlésen találkozni szerencsés
voltam, s Önök is egymással mint régibb s újabb
tagtársak összejöhettek: a találkozás kedves órája
hasonló volt a kelő hajnalhoz, melynek fénye fokon-
kint növekedik, s szép sugárinál feledjük, hogy még
este is lesz. És most e zárgyűlésen való találkozás
hasonló az est alkonyhoz, mely mind inkább söté-
tülő fátyollal ereszkedik a földre, és sötétben ma-
radva, alig hihetjük, hogy még virradat is lesz.

Igen, mert a találkozás első pillanatától fogva
fokozódott bennünk a találkozás, ismerkedés, együtt
munkálás öröme, s az öröm és munkakedv édes má-
morában szinte feledtük, hogy a mint összejöttünk,
ugy el is kell válnunk, most pedig e zárgyűlésen
minden perc haladtával sötétül s nehezedik az ér-
zés keblünkben s már nem is sejtjük, hanem búsan
érezzük, hogy nem soká válnunk kell, s fájó érzé-

seink sötét hullámzásán, a jövő titok fedte leplét
keresztül alig látjuk, alig hihetjük a vizsont talál-
kozást. Bús helyzetünk találólag tükröződik eme
szép versben: (Szemere Bertalan utazása)

Csak utazó az ember ide len

Találkozunk, meg elválunk,

Fut boldog óránk, mint jött hirtelen,

S hagy tartós fájdalmat nálunk!

Mielőtt azonban az elválás alkonya egészen ránk
sötétednék, mielőtt egymáshoz bus Isten-hozzádot
mondanánk mint a nap az ég aljáról haldokló sugarai-
val visszarezg a földre, vessünk mi is visszapillantást
együtt létünk, együtt munkálkodásunk, rövid, de
eredménydus óráira.

Már a megnyitó gyűlés színhelyén jeles érteke-
zések tartattak; majd innen szétoszolva, a szakosz-
tályok 3, ugymint orvosi, természettudományi és gaz-
dasági-társadalmi csoportokhoz megalakultak s ezek
mindegyikéhez 3 napon nagyközönség előtt, többször,
eszmecserékkal kísérve szép, érdekes és beható érte-
kezések tartattak, melyek közül némelyek már a
napi közlönyben közre bocsáttattak, részint pedig
a nagygyűlés évkönyvében fognak közzététetni.

Mily érdekeltséget költöttek ezek a hallgatók-
ban, különösen a szakértőkben elég bizonyosságai annak
a meg-megújuló tetszés nyilvánítások; mily benyo-
mást tettek én rám is, elég legyen erre nézve csak
annyit mondanom, miszerint engem minden szakosz-
tály foglalkozásai annyira lekötöttek, hogy alig voltam
képes rábirni magamat, hogy egyikből a másikba
menjek, s szerettem volna ha mindegyik más-más

időben tartatott volna. Ennélfogva reményem a nagy közönség is nagy érdeklődéssel s kedvező birálattal fogadja ezen értekezéseket ha majd közkézen fognak forogni s nem tagadja meg azon méltányos elismerést, hogy mostani nagygyűlésünk is hasznos szolgálatot tett a tudomány általa felölelt ágainak.

Fogadják a központi választmány elnöke, hivatalnokai, s minden tagjai a nagygyűlés szünete alatt virasztó s előkészítő munkálkodásukért, — fogadják a szakosztályok elnökei, tagjai, a nagy gyűlés alelnökei, titkárai, fogadják főleg mint kiknek az oroszlan rész jutott, az értekezők ügyszeretetőkért s buzgó közreműködésükért mind az én, mind a tudomány iránt érdeklődők legmelegebb köszönetét.

De mindezeknek mintegy koronája a nagygyűlés, ez adja meg a t. társulat fenállhatását, gyarapodását, eszközeit, ez mintegy szétágazó csatornája a tudományos ismeretek elvezetésének — nem mulaszthatom tehát el, hogy a nagygyűlés irányába is összesen és egyenként minden tagjai irányába buzgó részvétőkért, s a tudomány érdekében az édes otthon elhagyásáért, s a messze utazás nehézségeinek elviseléseért meleg köszönetemet ne nyilvánítsam, s ne kívánjam, hogy a tudomány fejlesztésére összesen és egyenként boldogul sokáig éljenek.

Debreczen városnak s a vidéknek érdekeltsege közönséget is adott a nagygyűléseknek s szakosztályoknak, sőt hölgykoszoru is fűződött tudományos működésünk különben kopár életfája körül. — Mig valamely vállalatot közös részvét és érdekelttség kísér, mig hölgyeink is érdeklődnek a tudomány iránt: addig azt bukástól féltetni nem lehet. Köszönet tehát a nagy közönségnek, köszönet hölgyeinknek is, kik részvétőkkel megmutatták, hogy az életnek nem csak virányos, hanem a tudomány sivár utain is örömet járnak, csak hogy a tudomány templomában élesztgethessék a virasztók fáklyavilágát. Éljen az érdeklődő s érdekeltséget keltő nagy közönség, éljenek minden szépért, jóért lelkesülő és lelkesítő hölgyeink! adjon Isten sok lelkes honleányokat hazánknak, nemzetünknek, akkor élni, virágozni fog, éljen és virágozzék is a haza mind az időknek végéig.

S most már — mert a válás percét vissza nem tarthatjuk — hadd jöjjön a nehéz percz, de vigyük el magunkkal Kőlcsey által kimutatott két génuszát éltünk rögzös határának a reményt és emlékezetet, hogy az emlékezet virasszon velünk a válás, egymástól távollét sötét s hosszas éjjelében, a remény pedig

biztasson a viszonttalálkozás még megérhető örömevel! Isten önökkel uraim! éljenek s munkálkodjanak még soká a tudomány, a miveltség érdekében! engemet pedig tartsanak meg kedvező hajlamaikban s jó emlékezetökben.

Simonffy Imre Debreczen város polgármesterének búcsú beszéde

a XXII-dik vándorgyűlés bezáró közgyűlésén.

Mélyen tisztelt nagygyűlés!

Ezen zárulás alkalmával, a magyar orvosok és természetvizsgálók mélyen tisztelt tagjai iránti tiszteletünkön fogva indítatva érzem magamat a városi hatóság és közönség nevében még egyszer őszinte köszönetet mondani, hogy a XXII-dik nagygyűlés helyéül városunkat választani, itten szép számban megjelenni, majd a tudomány színvonalán álló értekezéseket tartani, egyszersmind nekünk alkalmat szolgáltatni méltóztattak, hogy közülök többeket, kiket csak közhasznu műveikből, tevékenységükről ismertünk, kiket személyesen is ismerni óhajtottunk, megismerni szerencsések lehettünk.

Az eddigi vándorgyűlések elismert kedvező eredményei s az itten tapasztaltak után — bár mit mondjanak némely ellenvéleményűek — mi azon határozott meggyőződésben vagyunk, hogy a magyar orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlései, magyar nemzeti érdekekből, felette kívánatosok, szükségesekek.

Engedjék meg azért, ha hogy hazafiui érzelemtől vezéreltetve tiszteletteljesen kérjük önöket, — hogy nem lankadva, hanem még inkább lelkesedve, tudós szakférfiaink méginkább tömörülve, folytassák, kitűzött nemes céljukhoz képest, édes hazánk különböző részeiben tartandó időszak vándorgyűlésein elismert hasznos tevékenységüket.

És most a válás perczében fogadják még egyszer kedves vendégeink szivból eredő üdvözlétünknek, tiszteletünknek s szerencse kívánatunknak kifejezését.

Felejtetetlen lesz előttünk azon rövid időszak, mely alatt szerencsések voltunk kedves társaságukat élvezni.

Legyen jó emlékükből vésve városunk addig is, mig ismét kebelében fogja — és hiszem, hogy másod ízben még előzékenyebben — tisztelhetni a magyar orvosok és természetvizsgálók mélyen tisztelt tagjait.

Isten önökkel!

A magyar orvosok és természetvizsgálók XXII. vándorgyűlésének bezáró közgyűlése.

A városi nagy vendéglő diszterme, mely a megnyitó közgyűlésen a legválogatottabbnak mondandó díszes közönséggel zsufolásig meg volt telve — most is nagy és ép oly válogatott közönséget fogadott kebelébe.

10 óra után kévéssel megjelent a XXII-ik nagy gyűlés jelenlevő elnöke főtiszteletű és nagyságos Révész Bálint püspök ur — Debreczen város polgármestere, Huzly Károly debreczeni kis prépost és a nagy gyűlési tisztikar kíséretében.

A bezáró közgyűlésnek az ügyrendben megállapított tárgysorozata szerint a nagy választmány jelen ései vétetek elő

Ezek közül dr. Varga Geiza nagy gyűlési titkár felolvasta a pénztár, azután a könyv- és levéltár mostani állapotáról szóló jelentést; felolvassa a jövő nagy gyűlés helyére vonatkozó határozatot, kihirdeti a jövő nagy gyűlésnek a nagy választmány kebelében választás útján megalkotott tisztikarát, — a nagy választmány határozata képen előterjeszti a vándorgyűlés évkönyveinek szerkesztése körül ezután követendő eljárást. (Erről a „Napi Közlöny“ 6. száma már részletesen megemlékezett).

Továbbá felolvasta a Miskolcz és N. Várad városok meghívása tárgyában hozott határozatokat végül közli az állandó központi választmány üresedésbe jutott helyére vonatkozó választás útján eszközölt betöltés eredményét.

Ezután Dr. Chyzer Kornél zemplén megyei főorvos a magyar tudományos akadémia tagja tartotta meg előadását „Magyarország gyógyvizeiről, azok értékéről s értékesítéséről.“

Az elméleti és gyakorlati képzettség tekintetében egyaránt kitűnő tudós oly elme éllel itt ott finom sarkasmussal — kidolgozott előadást tartott hogy már teljesebb hatást előadás el nem érhet mint a miőt ez elért. Szünni nem akaró taps és éljenzés tört ki mikor a kitűnő előadó utolsó szava elhangzott. A közgyűlés s egyuttal a vándorgyűlés elnöke — kifejezést is adott az általános elismerésnek melyet Dr. Chyzer Kornélnek eléggé meg nem köszönhető készsége ezen előadás megtartásáért rögtön maga után vont.

De a jelenlevő közönség is kifejezést adott elismerő bírálatának az által hogy a nevezett értekezésnek a szerző által e közgyűlésbe hozott s itt a jelenlevő tagoknak felajánlott 500 példány nyomtatványát a legrövidebb idő alatt elkaptokta úgy, hogy alig maradt kevészámu példány arra a célra a mit a tudós előadó szintén kijelölt, hogy tudniillik a központi választmánynak is adassék át bizonyos számu példány e hazában leendő elterjesztés végett.

Most a nagygyűlés elnöke Révész Bálint püspök ur mondotta el — lapunk homlokán olvasható nagy hatású beszédét, utánna Simonffy Imre ur Debreczen város polgármestere s kir. tanácsos bucsuzott el a nagygyűlés tagjaitól azon beszéddel melyet a Közlöny előbbi helyén szintén közlünk s mindezekre válaszul Montedegói Albert Ferencz tolmácsolta a XXII-ik vándorgyűlés tagjainak őszinte köszönetét a nagygyűlés elnökének buzgó és tapintatos vezetése, Debreczen városának vendég látó szívessege s a nagygyűlés tisztikarának tevékenysége iránt.

Ezzel a magyar orvosok és természetvizsgálóknak XXII-ik Debreczenben 1882. Augusztus 20-tól 27-ig tartott nagy gyűlése véget ért.

Ezen tudósításunk kiegészítő részei képen közöljük a következő nagyválasztmányi jegyzőkönyvet is.

Jegyzőkönyv

a magyar orvosok és természetvizsgálók 1882. Debreczenben tartott XXII-ik nagygyűlése nagyválasztmányának auguszt. 26-án tartott második üléséről.

Elnök nagys. és főtisz. Révész Bálint püspök ur a nagygyűlés elnöke.

Jelen voltak: Török József, Halász Géza, Frivaldszky János, Nagy István, Simonffy Sámuel, Simonffy Emil, Gai-ger Dezső, Sztupa György, Szarvassy Miksa, Bernáth József, Vedródi Viktor, Chyzer Kornél, Jedlik Ányos, Montedegói Albert Ferencz, Dubay Miklós, Hirkő László, Hamaray Dániel, Orbay Antal, Tamássy Károly, Götl Ernő, Ujfaluassy József, Bódogh Albert, Popper Alajos, Beke Mihály, Fábíán Lajos, vál. tagok, Zelizy Dániel, Hochhalt Károly és Varga Geiza n. g. j. titkárok, a jegyzőkönyvet utóbbi vezette.

1. Elnöklő püspök ur ő ngsa az ülést megnyitván, olvastatnak ezen nagyválasztmány első üléséről, valamint a megnyitó nagygyűlésről felvett jegyzőkönyvek.

Melyek helyben hagyatván, hitelesítettnek.

2. A pénztári számadás megvizsgálására kiküldött bizottság jelentéséből értesül a nagyválasztmány, miszerint az ez évi aug. 1-ig vezetett számadás — 5603 frt 34 kr, bevételi, 3280 frt 98 kr kiadási összeg mellett 2327 frt 36 kr készlettel záratván le, minden tételében a legnagyobb pontossággal vezetettnek találtatott, miért is a kiküldött bizottság által javaslatba hozott felmentvény megadása mellett.

Sztupa György pénztárnoknak buzgó közreműködése elismeréséül köszönetét jegyzőkönyvileg is kifejezni határozta.

3. Ugyanazon bizottság jónak látná, ha a szokásos külön lenyomatok, melyek eddigelé az évkönyvben megjelent művek szerzőinek azok kívánatára a nagygyűlés költségén kiszolgáltattak, ezentul a pénztárt nem terhelnék.

A nagyválasztmány ezen javaslatot, tekintettel a pénztár jelen helyzetére, időszerűnek találja s felhívja az állandó központi választmányt, hogy ezen külön lenyomatoknak a pénztárt terhelő kiszolgáltatását jövőre szüntesse be, fennhagyja azonban a szerzőknek a jogot arra nézve, hogy ezen külön lenyomatokat saját költségül megrendelhessék.

4. Hasonlóul elfogadtatik a bizottságnak azon javaslata, miszerint korrekt eljárás szempontjából ezentul minden számla lehetőleg kifizetés előtt az áll. közp. vál. elnöke vagy alelnöke által lesz utalványozandó, vagy legalább a számadás elkészítése előtt láttamozandó.

Miért is az áll. közp. választmányt megfelelő intézkedés iránt utasítja.

5. Végül ugyancsak a kiküldött bizottságnak javaslata, miszerint a szokásos tiszteletdíjak az eddigieknél mérsékeltebben összegekben szavaztassanak meg, tekintettel a pénztár állására elfogadtatván

a) a szombathelyi évkönyv szerkesztéséért a szerkesztőknek összesen 200 frt ;

*

b) a Napi Közlöny szerkesztéséért egészben 40 frt;
c) a nem helyben lakó titkár dr. Hochhalt Károlynak uti költsége fejében 40 frt;

d) a pénztárnoknak 120 frt; végül

e) az áll. közp. vál. titkárjának, dr. Dulácska Géznak, ez évi számos munkálataiért 50 frt utalványoztatik.

6. A jövő XXIII-ik nagygyűlés helyének megválasztása tüzetvén ki tárgyalásul.

Miután a jelenleg beérkezett meghívások ketteje Miskolcz és Nagy-Várad részéről 1886. évre szól, Buziást illetőleg pedig oly nemű meghívás érkezett, mely a nagygyűlésnek ottani tartását bármelyik évben és pedig minél előbb kívánatos és lehetővé teszi s a nagyválasztmány hazai fürdőink megismerését és megismertetését különben is a vándorgyűlések egyik főfeladatának tekintti, a XXIII. nagygyűlés helyéül 1884-re egyhangulag Buziás tüzetett ki.

7. Ez alkalommal felmerült és általános helyesséssel találkozott a nagyválasztmány tagjai között azon óhajítás, hogy ezen lehetőleg 1884. aug. hóban összehívandó nagygyűlés olyformán tartassék meg, miszerint ennek keretében Temesvár városa is bevonassék, emélfogva felhívatik az áll. közp. vál., hogy magát illetékes körökkel érintkezésbe téve, ezen óhajítás megvalósítását eszközölni igyekezzék.

8. A Buziásra kitűzött XXIII-ik nagygyűlés tiszti kara egyhangú felkiáltás útján következőleg alakittatik meg:

Elnökké mélt. Ormós Zsigmond ur Temes megye főispánja.

Alelnökké: Hunfalvy János kir. tanácsos egyetemi tanár, és Dr. Chyzer Kornél tud. akadémiai tag. Zemplénmegye tiszti főorvosa.

Titkárrá: Budapestről Dr. Dubay Miklós gyakorló orvos választattnak: arra nézve pedig hogy ezen tisztikar a helyi viszonyok tekintetbe vételével és figyelemmel az előző pontra kiegészítessék az áll. közzi vál. meghatalmaztatik.

Tekintettel végül arra hogy az ujonnan kidolgozott és megerősített alapszabályok ez alkalommal lépnek először életbe a nagygyűlések 3 ülőszakra terjedő hatáskörrel működő tiszviselőire nézve is azok ujonnan választása látszik szükségesnek, ennél fogva pénztárnokul Sztupa György, levéltárnokul Dr. Rózsay József és ellenőrül Dr. Gerlóczy Gyula urak újabb három ülés szakra közfelkiáltással megválasztattak.

9. A Miskolczy és Nagy-Várad városok részéről 1886. évre beérkezett meghívások tekintetében ezen nagygyűlés érdemleges határozat hozatalba bocsájtakozni nem kíván.

Miután Miskolcz és Nagyvárad városok közönségének maga részéről is hálás köszönetét megküldeni határozta a meghívásokat a XXIII. nagygyűlés elé leendő terjesztés céljából az áll. központi választmányhoz teszi át.

10. Az egyesült társadalmi és gazdasági szakosz-

tály azon indítványa miszerint ugy egyes vidékek mint összevéve az egész ország mezőgazdasági helyzetéről biztos adatok gyors beszerzése és közzététele feletle kívánatosnak mutatkozván az áll. közp. vál. útján feliratot vél intézendőnek a n. mélt. m. kir. minisztériumhoz az iránt hogy ezen biztos adatoknak akár a gazdasági egyletek czélszerűbb szervezete akár valóságos közigazdasági kamarák felállítása stb. útján leendő beszerzése, azoknak egyöntetű egybeállítása és kellő számú községek által történt feldolgozása után lehető rövid határidőkön közzé tételével a tapasztalt hiányokon segítve a mező gazdaság fejlődésének segélyére lenni kegyeskedjék.

Az áll. közp. választmányhoz pártolólág tétetik át azon óhajítás kifejezése mellett hogy ezen ügyben mielőbb tárgyalásokat indítson meg s a kívánt felirat felterjesztését eszközölje.

11. A Dr. Schaller részéről a kényszeroltás megszüntetése tárgyában benyújtott indítványra az orvosi szakosztály szóbelileg jelenti miszerint az a jövő nagygyűlés tárgyszorozatába lenne felveendő.

Miután azonban a nagyválasztmány hasonló kérdéseknek a következő nagygyűlések napirendjére kitűzését hatáskörén kívülnek tekintti, a szakosztály véleményét el nem fogadhatja s a kérdéses beadványt mint kellőleg nem tárgyalhatót mellőzi annál inkább mert a szakosztály véleményét egyáltalában nem is indokolja s azt csupán szóval terjeszti be.

12. A bezáró ülés napirendjének megállapítása után.

A gyűlés nagyválasztmányának működése véget ért.

Jegyzette
Dr. Varga Geizs.
nagygyűlési titkár.

Tudományos estély.

1882. augusztus 26-án délután a főiskola vegytantermében.

Wéber Antal kegyesrendi gymnasiumi tanár s a földrengések felolvasója összehasonlítván a földrengések okozta katasztrófákat a természetben előforduló más katasztrófákkal a port-royali, lissaboni, caracasi, zágrábi, chiosi földrengések lefolyásának leírása által előtűnteti ama óriási veszedelmeket, melyeket a földrengések okoznak, előadja ama félelem és remegés nagyságát, melyet előidéznek az emberekben épen ugy mint állatokban s ama pusztítást és rombolást, melyet eredményeznek. E szomorú példák előadása után áttér azon vélemények taglalására — és fejtegetésére, melyek szerint manapság a tudomány iparkodik a földrengéseket megfejteni. Előadja a beszakadási theoriát s azt a francia jurában, az Alais és Wagstadt melletti beszakadásokkal megvilágítja; elmondja továbbá, hogy ezen elmélet nagyon régi s már Lucretiusnak is ilyen fogalma volt a földrengések okairól. Folytatólagosan fejtegeti a vulkáni és földszerkezeti földrengéseket, összehasonlítván ezeket az előbb említett s a beszakadás által keletkezett földrengésekkel — mind-egyikre több példát hozván fel. Megismerteti továbbá Falb teoriáját, kijelölván egyuttal az időt mikor leggyakoribbak a földrengések Falb szerint. Ezek után a földrengés háromféle irányáról szól, több-több példát hozván fel a különböző mozgási irányokra.

Debreczen 1882. Nyom. a város könyvnyomdájában Ag.

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
298 / 1952. gyarapodási nagykönyv